

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an
9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond:
odată 7 cr., a dóua órá
6 cr., a treia órá 5 cr.,
şi de fiecare publică-
tiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea
să se adreseze la «Re-
dactiunea si Admini-
stratiunea Unirii»
in
Blaş.

Anul V.

Blaş 26 Octobre 1895.

Numérul 43.

Scolile grăniţeresci.

II.

Ministrul de culte şi instrucţiunea publică, ca să valideze punctul său de vedere, că şcolile grăniţeresci de pe teritoriul primului regiment de graniţă românesc trebuie să aibă caracter de şcoli comunale, s'a provocat, — pe cum aflăm, — încă de mult la paragrafi 10 şi 26 ai statutului aprobat de Maiestatea Sa dîcînd, că în sensul acelor paragrafi grăniţerii nu ar avea drept a organiza şi administra şcolile grăniţeresci, ci numai a administra fondul şcolilor.

Dar dacă grăniţerii nu au avut drept, atunci pentru ce însuşi ministrul l-a provocat de repetite ori, să-şi facă un regulament pentru organizarea şi administrarea şcolilor grăniţeresci? Căci este lucru dela sine înţeles, că nimeni nu poate face regulament obligatoriu pentru nise şcoli, asupra cărora el nu are drept de dispunere.

Altcum grăniţerii şi-au făcut încă din anul 1871 un regulament special pentru organizarea şi administrarea şcolilor lor, şi deşi ministrul nu l-a aprobat explicite şi directe, totuşi l-a aprobat implicite şi indirecte, întru cât ori ce conflict ivit între comitetul central grăniţeresc şi între organele instrucţiunii publice ministrul l-a complanat tot pe baza şi în sensul acelui regulament, în care este clar exprimat şi va-

liditat principiul, că şcolile acelea nu sunt comunale, ci de reuniune.

Dar nici aceea nu este adevărat, că paragrafi citati ai statutului aprobat de Maiestatea Sa în 1871 nu ar da drept grăniţerilor de a-şi organiza şi administra şcolile.

În paragraful 26 al statutului se dice apriat, că grăniţerii au drept, să dispună cu privire la „aplicarea fondului”.

Cine înse are drept, să aplice un fond, are drept, să şi dispună asupra instituţiunii, pentru care aplică fondul; ceea ce se vede limpede din câteva exemple. Când adecă ministrul aplică averea statului asupra institutelor susţinute din averea aceluia, el are tot odată dreptul de a dispune asupra acelor institute şi a le organiza şi administra, pe cum află de bine. Comunele politice, când aplică averea comună la institute susţinute de dîsele, dispun tot odată şi asupra institutelor înfiinţate de dîsele. Comunele bisericesci asemenea au drept de a organiza şi administra şcolile susţinute din averea lor proprie. Şi acest drept nu se dispută nici reuniunilor, cari şi-au adunat fonduri pentru a înfiinţa şi susţine şcoli.

Afară de acestea paragrafi 36—39 ai statutului aprobat de Maiestatea Sa între datorinţele impuse grăniţerilor numără şi „amplificarea, dotarea şi înmulţirea şcolilor”, cari toate sunt concepte, ce învolve dreptul de a organiza şi administra aceleaşi şcoli. Er para-

graful 38 din statut dă reprezentanţei generale a grăniţerilor dreptul de a „decide” cu privire la „proiectarea înfiinţării şi organizării şcolilor”, ce după dorinţa respectivelor comune grăniţeresci ar fi să se înfiinţeze.

Aşadar în întreg statutul aprobat de Maiestatea Sa este destul de clar exprimat principiul, cumcă grăniţerii sunt în drept a organiza şi administra şcolile susţinute din fondul lor, şi ei au şi exercitat acest drept în decurs de 24 ani spre mulţămirea tuturor.

Este într'adevăr foarte caracteristic pentru situaţiunea internă a statului nostru, că drepturi şi raporturi de proprietate câştigate şi stabilite de mai multe decenii un ministru are curajul a le schimba pe cale administrativă, ceea ce într'adevăr s'a întâmplat în cazul, de care ne ocupăm.

În sensul paragrafului 4 din statutul aprobat de Maiestatea Sa proprietari ai fondului, din cari se susţin şcolile grăniţeresci, sunt „grăniţerii şi succesorii lor legitimi, din cari a fost constituit regimentul prim”, şi cari în sensul paragrafului 2 din statut trebuie să aplice acel fond pentru „ridicarea şi susţinerea” şcolilor în comunele grăniţeresci. Dacă înse grăniţerii sunt singurii proprietari ai fondului, din cari s'au înfiinţat şi susţinut şcolile, tot ei trebuie să fie proprietari şi ai şcolilor susţinute de dînşii. Acesta este atât de evident, încât chiar şi în cărţile funduare ca proprietari nu figurează co-

Feuilleton.

Sórtea femeii la Elinii şi Romanii cel vechi.

(După Döllinger «Heidenthum und Judenthum».)

(Continuare.)

Altmintrea sta înse lucrul cu celalalt fel de căsătorie, cu căsătoria fără „manus”. Aci legătura matrimonială adevărată că putea să o desfacă voinţa tatălui femeii ori voinţa bărbatului ori şi înţelesul comun al soţilor căsătoriţi. Dar censorii pedepsiau şi în cazul acesta despărţiri uşurate cu pedepse de bani ori cu alte pedepse. Începînd dela al doilea război punic s'au înmulţit şi s'au uşurat despărţirile în progresiune repede. Motivele cele mai neînsemnate erau de ajuns ori servia de pretext. C. Sulpiciu s'a despărţit de soţie-sa, pentru că ea trecuse nevelată preste stradă, Q. Antistiū Vetus, pentru că soţie-sa conversase în public în chip intim cu o libertină; P. Semproniu Sof şi-a alungat soţia, pentru că ea mersese fără de scirea lui în teatru. ¹⁾

Emiliū Paul, învingătorul lui Perseū, şi-a dimis soţia fără de a spune vre un motiv. Încă şi mai rău sta lucrurile pe timpul lui Cicero. El însuşi s'a despărţit de soţie-sa cea dintâi, pentru ca să ia alta mai bogată, ér de a dóua, pentru că ea nu i-s'a fatristat de ajuns asupra morţii fetei lui. Cato cel cu moralitatea severă s'a despărţit de soţie-sa cea dintâi Atilia, carea îi nascuse doi prunci; pe soţie-sa a dóua a cedat-o prietinelui său Ortensiū cu învoirea tatălui ei, ér după mórtea lui Ortensiū s'a căsătorit cu ea a dóua órá. ²⁾ Pompeiū a alungat pe soţie-sa Antistia, pentru ca să pótă intra în rudenia lui Sula, şi a luat pe Emiba fata cea maşteră a lui Sula; ea trebui înse să se despărţescă mai întâi de soţul său Glabrio, de care era îngreacă. După mórtea ei luă Pompeiū pe Mucia, dar mai apoi o alungă, pentru ca să pótă lua pe Iulia fata lui Cesar. De altă parte şi femeile încă se despărţeau de soţii săi fără de nici un alt motiv afară de arbitriul lor, deşi opinia publică pretindea dela femei, ca ele să rabde escesele desfrinate ale soţilor săi, şi deşi adulteriul în Roma ca şi preste tot la popórele vechimii se referia numai la femei;

numai când un bărbat seducea pe soţia altuia, numai atunci se făcea vinovat de adulteriū.

Turburarea căsătoriei şi a vieţii casnice crescú acum în măsură uriaşă. Se începu între cele două sexuri o emulare aşa de mare, cât între femei erau mai multe seducătoare decât seduse. ³⁾ Când Cesar după subjugarea Galilor intră în triumf în Roma, ostaşii strigau către civi: „Cetăţenilor, păziţi-vé femeile, noi vé aducem pe preacurvariul cel pleşuv!” August, care între altele a fost ca şi Cesar şi censor pe viaţă, nu numai seducea femeile altora, din politică, pe cum diceau prietini lui, pentru ca prin femei să ispitescă planurile bărbaţilor, ci simplamiante trimitea în casele Romanilor celor mai de frunte năsălii acoperite, în cari i-se aduceau în palat femeile lor. ⁴⁾ Fata lui, carea în sfârşit pentru desfrul său cel incorigibil a fost esilată pe o insulă, lua parte nopţi întregi în piaţă la banchalii. ⁵⁾

Şi totuşi acelaşi August voia să pună stavilă corupţiei, carea începuse deja a róde la temelul fisic al statului, şi să restaureze

¹⁾ Drumann, Gesch. Roms III, 741.

²⁾ Dio Cass. 56, 43.

³⁾ Dio 55, 10.

⁴⁾ Val. Max. 6, 3, 10-12.

⁵⁾ Plut. Cat. Min. 7; 57.

munele politice, pe teritoriul cărora se află școlile grănițeresci, ci numai „reuniunea grănițerescă a fostului regiment român prim”.

Unde se mai află înse o țară, în care un ministru să cuteze a ataca astfel de drepturi de proprietate garantate prin toate legile existente ale țării? Cum vine ministrul nostru, ca fără de întervenirea judecătorilor ordinare să declare, că ceea ce este scris în cărțile funduare pe numele unei *reuniuni*, aceea trebuie să formeze proprietatea comunelor politice? Cum poate crede ministrul, că nu se vor aprinde inimile grănițerilor de indignațiune vădând, că ceea ce a fost averea lor proprie, acum trece în mâinile celor ce nu au fost grănițeri?

Dar ce să așteptăm dela ministrii nostri, cari când este vorba de instituțiunii românesce, nesocotesc cu totul puterea dreptului și se folosesc numai de dreptul puterii, adică de dreptul celui mai tare.

Să nu credă înse cetitorii nostri, că grănițerii își apără dreptul de proprietate și de dispunere asupra școlilor numai din motive egoistice, ca adică să excludă pe ceilalți conlocuitori Români negrănițeri dela beneficiul școlilor grănițeresci.

Școlile acestea au fost totdeauna deschise pentru toți Români de pe teritoriul regimentului prim de grăniță, fără deosebire de confesiune și fără considerare, că sunt ori nu fii de grănițeri. În unele din școlile acestea elevii de negrănițeri au întrecut cu numărul pe cei de grănițeri și s'au bucurat de toate avantajele celor din urmă.

Ceea ce face pe grănițeri, să țină cu tărie la dreptul lor, este tema, ca să nu câștige ingerință asupra școlilor lor organele administrative, cari durere! în timpul de astăzi numai binevoitoare nu sunt Românilor. În același timp grănițerii n'au voit și nu voesc, să-și subtragă școlile de sub inspecțiunea

statului, de care ei nu s'au temut nici odată, pentru că acele școli au fost și sunt organizate întru toate conform legilor existente, și într'însele s'au crescut totdeauna fii devotați tronului, patriei și nemului românesc.

Un guvern binevoitor deopotrivă față cu toate naționalitățile nu s'ar fi atins de aceste școli și de organismul lor de până acum, înse un guvern în fruntea căruia stă Bánffy, de ce nu poate fi capabil, când este vorba, să se dărime instituțiunii, cari au fost scutul naționalității noastre de-a lungul frontierei Ardélului de câtră mătăși?

Revistă bisericească.

Din Patrie.

Între preoțimea catolică s'a început mișcarea pentru a mijloci dela corul episcopesc convocarea unui sinod național. În sensul acesta mai multe districte protopopesci au hotărât, să adreseze episcopilor săi rugări pentru convocarea sinodului, în care să se afle remediile pentru vindecarea ranelor produse prin reformele bisericesci. Totodată sunt rugați episcopii, să întrevină pentru eliberarea redactorilor catolici deținuți în prinsorile de stat.

Roma.

Diarele liberale au publicat scirea, că Papa la intervențiunea reprezentantului din Roma al Turciei ar fi refuzat o audiență lui Atkin, delegat al comitetului anglo-armean. „Osservatore Romano” desminte scirea acesta și adaugă, că nimeni nu scie, cât de mult lucră Papa în favorul creștinilor din Armenia, deoarece Papa nu are obiceiul de a da publicității actele sale, când acesta nu e de lipsă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Casa magnaților în ședința dela 21 a. c. a primit cu o majoritate de 7 voturi

proiectul de lege despre liberul exercițiu religios primind în el și aconfesionalitatea și libertatea de a trece dela creștinism la iudaism, anume dispozițiunile §§-lor 1—8 ai articolului de lege 53 din 1868, în care e vorbă despre trecerea dela o confesiune la alta, se estinde la toate confesiunile recepte. Cu acesta guvernul de o cam dată și-a eshauriat programul reformelor bisericesci-politice, cu cari crede, că va fericii țara. În contra proiectului de pe tapet a vorbit numai contele Zichy Nándor. Ajungând lucrul la vot, pentru proiect au votat 120 de magnați, érá în contra lui 113. Episcopatul și de astădată a fost la locul său, dară guvernul în timpul din urmă a făcut mai mulți magnați noi, cari în semn de recunoștință au votat pentru proiectul din cestiune.

Legea despre recepțiunea Jidovilor a fost sancționată de Monarchul în 16 a. c. Ea constă din 4 §§-1: § 1. Religiunea israilită se declară de religiune legalmente receptă. § 2. Dispozițiunile §§-lor 18, 19, 20, 21 și 23 ai art. de lege 53 din 1868 se estind și la cei de religiunea israilită. § 3. Rabinii și președinții ai comunității religioase pot fi numai acei membri ai confesiunii israilite, cari sunt cetățeni ungari și și-au câștigat calificățiunea în Ungaria. § 4. Cu executarea acestei legi se incredințeză ministerul. Bucuria e mare în tot Israilul.

Camera deputaților a ținut Marți ședință cu scopul de a statori programul de acțiune pentru ședințele următoare. Opoziția a hotărât a interpela Marți în afacerea demonstrațiunilor din Agram, din care causă deputații opoziționali s'au prezentat în număr neindatinat de mare. Tot așa au făcut și guvernamentalii la porunca președintelui. Ministrii la intrarea în sală au fost întâmpinați cu „Jivio!” și „Hoch!”

Încă înainte de ordinea zilei cerând cuvântul Kossuth Ferencz și-a ținut primul discurs parlamentar. El a espus întimplările din Agram așa, după cum au ra-

o viață casnică ordinară cel puțin în afară. Căci dacă de o parte divorțuri și adulterii nefecutate erau în Roma la ordinea zilei, de altă parte se lăți celibatul în măsură primejdiosă, și cu acesta se înmulțiră éráși desfrînările de tot felul între ambele sexe. Barbații se temeau, să-și lege viața de atari furii și prădătoare nesaturate, cum erau ori se făceau pe atunci femeile în scurtă vreme; ei preferiau viața nelegată a holteilor. Dór căsătoria deja în timpurile mai vechi și mai bune se privea de o sarcină, de un malum necessarium; dór deja în an. 622 a fost dis-censorul Q. Metel înainte poporului: Dacă am pute să subsistăm ca cetățeni fără femei, toți ne-am dispensa de sarcina acesta. ¹⁾ Și acum, când de odată cu vechea constituție perise și spiritul patriotic, cei mai mulți dintre Romani erau departe de cugetul de a jertfi comoditatea proprie binelui de obște.

Când August în an. 736 u. c. sau 18 în. de Chr. făcu proiectele sale cele dintâi în contra celibatului, proiectele acelea întâmpinară opoziție înfocată, și de órece se provocau la prădarea și la sélbătécirea femeilor ca la cauza temerii de a se c sători, de aceea cercă el, să delature mai întâi de acesta. Se puseră stavile prădării femeilor, se opriră femeile de poziție mai înaltă a se produce

în teatru, adulterul se amenință cu pedepsa esilării pe o insulă și cu pedepse grele de bani, dar cu o cale se luă bărbatului dreptul de răsbunare prin uciderea adulterului și a femeii. ¹⁾ În sfârșit învinse el opoziția, ce se făcea legilor sale despre căsătorie, așa numitelor *lex Iulia* și *lex Papia Poppaea*; dar a trebuit să le îmblândéscă în măsură considerabilă și să amâne de repetite ori punerea lor în praxă. Legile acestea se întemeiau pe principii, că toți Romanii, bărbați și femei, cari erau capabili de a se căsători, sunt datorii, să se căsătorească, pentru ca să genereze prunci, bărbați până la al 60-lea, femeile până la al 50-lea an al vrstii. Pedepsele dictate de legile acestea loviau atât pe cei necăsătoriți cât și pe cei fără de prunci, pe cei dintâi mai greu decât pe cei din urmă, și erau pedepse fôrte grele în bani. De altă parte căsătoriții, dacă nu și-au luat cumva persoane cu nume rău, și mai ales aceia, cari aveau cel puțin trei prunci, se remunerau cu nisce favoruri și cu dispensare dela unele sarcini publice. ²⁾ Și mulțimii și ușurintei despărțirilor cercă August să le pună stavilă prin introducerea unei forme severe a despărțirilor și prin aceea, că rindui defavoruri în avere pentru partea cea vinovată.

¹⁾ Dio 54, 2.

²⁾ Ulpian. 16, 1; Iuven. 9, 86; Tac. Ann. 3, 28; 2, 51; 15, 19; Dio 53, 13.

Înse legile acestea nu și ajunseră scopul, ori și-l ajunseră numai în chip trecătoriu. Adevérat că August respinse silințele cele multe de a abroga legile acestea, dar tot el trebui să trecă adese ori cu vederea eludarea lor, și tot așa de adese ori le lipsiră el și următorii lui de efect prin aceea, că conferiră unor persoane fără de prunci și chiar și unor necăsătoriți drepturile, cari le aveau cei cu trei prunci. Avantajele stării necăsătorite și ale lipsei de prunci întreceau desavantajele, cari le aduceau legile acestea, în loc de fi prădători, cari așteptau cu dor mórtea tătănesă, ómenii necăsătoriți și fără de prunci aveau stimători supuși și vedeau, cum îi măguliau și le aduceau daruri cei ce sperau, să le fie moștenitori. „În statul nostru,” dice Seneca, „lipsa de prunci aduce mai curând favor, decât lipsire de favor; ea celor înaintași în vrșă le câștigă putere așa, cât unii pretexteză inimiciei cu fii săi și se lapădă de pruncii săi și se fac pe sine înșiși fără de prunci.” ¹⁾ Tot asemenea spune și Pliniu, că multora fii lor le erau spre sarcină, pentru că avantajele lipsei de prunci erau așa de mari. ²⁾

Tot așa de lipsită de efect a fost și încercarea de a îngreui și a reduce despăr-

¹⁾ Consol. ad Marc. c. 19.

²⁾ Epist. 4, 15; cf. 2, 20.

¹⁾ Gell. N. A. 1, 6; Liv. epit. 59.

portat despre ele foile magiare; și-a exprimat părerea de rău, că în declarațiunea Monarchului către Croați patriotismul acestora e lăudat, érá demonstrațiunile sunt reprobate în termínii prea blândi; a întreat, că ce satisfacție se va pretinde spre a rehabilita auctoritatea vătémată a națiunii magiare prin arderea stindardului.

După vorbirea lui Kossuth președintele a propus, ca în ședința proximă să se pertracteze raportul comisiei în cesțiunea tribunalului criminal din Buda-pesta.

Opoziția s'a revoltat la auđul enunțării presidiale. Ugron în o vorbire fulminantă a aréttat, că atunci, când este insultat stindardul Ungariei, și s'aú comís atentate miserabile asupra auctorității națiunii magiare, nu este iertat a pertracta altceva înainte de a se stabili modalitățile pentru rehabilitarea onorii vătémate. Președintele nu a admis propunerea lui Ugron de a se discuta în ședința proximă afacerea din Agram. În urma acesteia s'a născut un tumult înforător. Ședința s'a suspendat, érá după redeschidere maioritarea a primit ordinea de ăi propusă de presidiu.

În cesțiunea demonstrațiilor din Agram a interpelat pe ministrul-președinte și contele Apponyi. Avem, să ne așteptăm încă la scene furtunose în parlamentul magiar.

Austria.

Noul cabinet austriac s'a prezentat în 22 a. c. înaintea camerelor.

Președintele cabinetului contele Baden prin un discurs, ce tradéză pe bărbatul de stat consumat, a espus programul regimului, care saménă mai mult cu introducerea unui sistem nou în conducerea afacerilor Austriei. Chiar la începutul discursului accentuéză necesitatea conviețuirii pacifice a popórelor, pe cari prevedința divină le-a unit spre a constitui un întreg puternic. Reinvierea spiritului austriac nu numai în cuvinte, ci și în fapte o voesc noul regim.

Spre acest scop este de lipsă, să dispară diferențele dintre naționalitățile imperiului, ceea ce se póte ajunge de o parte prin aprețierea și împlinirea imparțială a postulatelor juste și legale ale naționalităților negermane, și de altă parte prin respectul, ce se cuvine poziției tradiționale și înaltei culturii a poporului german.

Declară guvernul, că a obținut dela Monarchul mână liberă în guvernare, care nu o înțelege așa, că din cas în cas să pacteze cu partidele, ci guvernul are să conducă, érá nu să fie condus. Regimul nu se pune sub domnie de clică, ci voesc a promova interesele generale, spre care scop apeléză la spriginul și conlucrarea elementelor înțelepte și patriotice ale tuturor partidelor.

Între agendele mai de aproape ale guvernului accentuéză renoirea pactului cu Ungaria în interesul susținerii Monarchiei la rangul de mare putere, cultivarea sentimentului religios și educarea religioasă a tinerimii.

România.

Noii ministri și-aú luat portofoliurile. Camerele vor fi disolvate, și tot în tímna acésta se vor escrie alegeri noué, căci în camerele actuale guvernul nu dispune de maioritate. Cumcă la alegeri vor învinge în cele mai multe locuri național-liberalii, nu suferé îndoélă.

În urma retragerii ministeriului conservator-junimist s'aú retras și prefectii și oficialii înalți de prin ministerii fiind înlocuiți cu aderenți de ai noului cabinet. În corpul diplomatic încă s'aú făcut schimbări.

Schimbarea guvernului din România a surprins opiniunea publică din străinătate, dară ea în curénd a început, să fie favorabilă noului guvern. În special „Fremdenblatt“, organul ministeriului de externe austro-ungar, după ce constată, că țara a făcut progres sub conservativi și în raporturile cu străinătatea a urmat politica inaugurată de liberali sub conducerea lui Brătian, dice, că dl D.

Sturdza, șeful actualului cabinet, a atacat cu violență politica conservatorilor amică întreitiei alianțe și Austro-Ungariei și în cesțiunea transilvană a vorbit în senat în un limbaj, care a displăcut opiniunii publice din Austro-Ungaria. Semioficiosa din Viena așteptă, ca dl Sturdza spre a-și recăstiga încrederea, de care s'a bucurat órecând, să dovedéscă, cumcă are intențiunea de a continua politica esternă a lui Brătian.

Noi scim, că dl D. Sturdza ca șef al opoziției a fost unul dintre cei mai zeloși sprijinitori ai cauzei noastre. Nu încapé îndoélă, că ajuns el la putere sprijinul acela va fi și mai cu efect.

Turcia.

În Constantinopol liniștea este de o cam dată restabilită. Acésta e de a se mulțami mai ales intervențiunii puterilor europene, cari au înduplecat și pe Turci și pe Armenii la împăciuire. Mai ales acțiunea comună a Rusiei, Angliei și Franței a silit pe guvernul turcesc, să nu mai întârzie cu esecutarea stipulațiilor prevédute în favorul Armenilor prin tractatul din Berlin.

Iradéua sultanului cu privire la reformele armene concede, ca creștinii să ocupe oficii publice ca și Mohamedanii. Controla asupra esecutării reformelor o deprind delegații puterilor europene. Turcii véd în reformele armene privilegiu pentru creștinii. Armenii încă nu sunt chiar mulțamiți cu reformele.

Spre apărarea Armenilor în contra Turcilor și a Curđilor s'aú luat măsuri severe.

Pe când se par pacificate părțile asiatice ale imperiului otoman, din Macedonia se anunță, că e pericol, să erumpă din nou revoluțiunea. Macedonenii încă voesc, să stórcă reforme în favorul său.

Diplomații cred, că esistența Turciei este necesară pentru menținerea ecilibriului european, și de aci provine îngrijirea puterilor străine de a lucra, ca în imperiul otoman să domnéscă liniște și pace.

Minciuni istorice

și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Așa dară viață de stat nu aú trăit Românii înainte de anul 1700, și dacă ei totuși aú nutrit o atare viață cu sângele său și cu sudórea sa, viața acésta nu a fost a lor, ci a altora. Causa a fost desbinarea lor de către Roma, dar nu numai pentru că prin desbinarea acésta aú provocat și ei împreună cu alte popóre răsăritene mânia lui Dumnezeu, ci și pentru că neunierea a dat altor popóre prilej de a tinde la nimicirea națională a Românilor și le-a dat mână de ajutor întru realizarea acestei tendențe.

„Nimic nu se susține astăzi cu atâta țarie ca frasa góia, că biserica ortodoxă a fost în trecut scutul naționalității române. Istoria ne arată din contră, că biserica ortodoxă până la sfânta unire n'a reprezentat și scutul în mijlocul Românilor, decât interesele Slavilor și Grecilor și în Ardeal ale Magiarilor. —

„Despre adevérul acesta sperăm, că se vor convinge și cetitorii nostri.

șirile. Dar mijlócele, cari se folosiau, încă erau prea neîndestulătoare. Hotăririle, că bărbatul are să restituie femeii zestrea, și că femeea vinovată are să púrdă a șesa ori a opta parte a zestrii, pe puțin îi înduplecâu, și conține un raport, care li-s'a făcut molest și nesuferit. Nici o femeie, dice Seneca, nu se mai rușinéază de cartea de despărțire, după ce mai multe femei din clasa mai înaltă și numérai auii nu după numărul consuliilor, și după al soților săi, și ieșiau din căsătorie, pentru ca să se căsătoréscă, și se căsătoriau, pentru ca să se despărțéscă. ¹⁾

La temerea de a se căsători se însoția încă și espunerea désă a pruncilor nou născuți, pentru ca să împedecă crescerea populațiunii. Era lăsat cu desevărgire în voea tatălui, ca el să-și crească pruncul ori să-l lapede dela sine îndată după născerea lui și să-l lase, și púrdă. Dreptul cel mai vechiu al Romei a fost conces uciderea ori espunerea pruncului nou născut numai în cazul acela, când pruncul era o stîrpitură, și chiar și atunci tatăl familiei avea să céră sfatul vecinilor. Tóte acestea aveau valóre cu privire la toți pruncii și la rana întâiu născută. ²⁾ Nu se scie, câtă vreme a ținut puterea obligătoare a acestei

legi, dar atâta se scie, că ea mai târziu și-a perdit puterea obligătoare. Iuristul Paul de pe timpul împéraților concede tatălui de familie fără de nici o restricție dreptul de a-și ucide pruncii îndată după născerea lor. ³⁾ Și într'adevăr espunerea pruncilor s'a făcut un obicei, care se deprindea qilnic. Așa ne spune Sventoniú, că în ziua morții lui Germanic de semnele durerii generale a poporului s'a ținut și aceea, că s'aú espus pruncii, cei ce se născură chiar atunci. ⁴⁾ Tacit avénd în vedere acest obicei réu al Romanilor amintesc cu laudă despre Iudei și despre Germanii, că la ei se privia de păcat a nu cresce un prunc. ⁵⁾ Nici chiar August, care de altcum lucra cu energie atât de mare împotriva cauzelor, cari produceau o reducere a populațiunii, încă nu a făcut nimica împotriva unui obicei atât de infam și stricacios, ba din contră a premers însuși cu esemplul poruncind, să se espună pruncul, pe care l-a născut nepótă-sa Iulia în esil. ⁶⁾

(Va urma.)

¹⁾ Dig. 28, 2, 11.

²⁾ Calig. 5.

³⁾ Hist. 5, 5; Germ. 19.

⁴⁾ Suet. Oct. 65.

¹⁾ De benef. 3, 16.

²⁾ Dionys. 2, 15.

„1. Limba este nu numai distinctivul cel mai caracteristic al unui popor, ci și mijlocul cel mai puternic pentru conservarea individualității lui. Ortodoxia sa neunirea înse ne-a atacat tocmai acest tezaur scump îndată dela început, căci în locul limbii latine vulgare, care probabil am avut-o în viața noastră bisericească și religioasă înainte de schismă, a introdus o limbă cu totul străină de firea limbii noastre: *limba slavonă*, care a alungat limba românească nu numai din biserică, ci în principatele române și din stat, așa încât acesta s'a mai putut conserva vécure întregi numai în coliba ciobanului. — „De preste Dunăre veni în Dacia Traiană limba slavonă — *întunerecul* — în stat și în biserică. Sute de ani purtarăm acest jug rușinos. . . . Vedem, cât de mari au fost pericolele, prin cari am trecut, pericole, nu de invasiuni, nu de foc și fer, ci pericole, cari se operază în tăcere pe furiș, în biserică, în viața publică, în sinul familiei, în conștiința fiesce căruia, pericole mai mari decât toate invasiunile barbare! Invasiunile barbare, cari au ținut mai bine de o mie de ani, nu ne-au șters pe noi cei de dincoace, preste cari au trecut toate, *înse invasiunea furișată, liniștită a limbii grecesci și slavone în timp scurt a smăcinat elementul numeros și puternic, pe a cărui umeri se răzima odinioară o mare împărăție, elementul român de dincolo de Dunăre! Ați nu mai vedem decât sfărîmăturile scăpate din naufragiu, pe cari un nou reflux se încercă a le răpi din liman și a le înghiți pentru totdeauna!*“¹⁾

„Atunci, când biserica ortodoxă a fost silită, să tolereze și în scriere limba românească, cea dintâi născută a sa a fost, să o îmbrace în costum slav adoptând alfabetul cirilian, și nu odată s'a întâmplat chiar și în timpul cel mai recent, că nisce arhieriei al bisericii ortodoxe au anatematizat pe cei ce se încercau a elimina din cărțile bisericesci slovele cirilice și a le înlocui cu literele latine.

„Mișcarea pentru introducerea limbii române în biserică și statele Românilor nu a pornit din sinul bisericii neunite, ci dela alți factori, cari tocmai în biserica ortodoxă au dat de cea mai mare pedecă în realizarea lucrării lor.

„În Transilvania principii calvinii au fost, cari au introdus limba română în biserică. Mișcarea pornită aci nu a putut triumfa deplin în România, decât foarte târziu. Chiar și în secolul trecut în multe biserici din România se întrebuința limba slavonă, care ocupa terenul mai virtos în bisericile de pe la sate, pe când cea grecească ocupase orașele. Cu câtă îndârjire se lupta biserica neunită în contra limbii românești, ne dovedește însăși instrucțiunea, ce a dat-o Dositeiul către mitropolitul Atanasiu cu ocaziunea chirotonirii acestuia la anul 1698. În această instrucțiune se dice: *Trebue Archieria ta, slujba bisericii, adevă ohtaiul, mineiele și alalte cărți, ce se cântă duminecile și serbătorile, și slujba de toate zilele, să te nevoești cu de-adinsul să se cetescă totă pe limba slovinăscă ăra nu rumănesce sau într'alt chip.*“²⁾ Așa dară folosul netăgăduit al neunirii este, că ne-a schimonosit limba cu elemente străine și mai virtos slavone, a făcut pe o mulțime mare

de Români, să-și uite limba românească și astfel să se contopescă în elemente străine, și s'a luptat în continuu în contra introducerii ei în biserică și stat până la sfînta unire.

„2. Pe cum înse biserica neunită a cerat, să ne stîngă limba, tot așa s'a încercat, să ne omóre și conștiința națională. Legăturile noastre cu biserica slavă-bizantină ne-au adus așa de departe, încât Români mult timp *„se priviau și ei ca făcând parte din familia poporilor de sud“*. Această mărturisire adevărată nu a ieșit din gura unui „Iesuit“, ci din a unui Arhierie ortodox, Melchisedec.¹⁾ Apoi cum ar fi putut să se trezescă conștiința națională în Români, când biserica li crescea numai slovenesce, pe cum ne spune tot Melchisedec: *„Mănăstirile pe atunci erau școlele, unde se formau bisericașii români: de acolo se luau Episcopii, Mitropoliții, toți bine întăriți și lipiți de cartea slavonă, pe care ei la rîndul lor o propagați în țară prin școle înființate pe la Episcopii și Mitropoliți și pe la orașe, ba chiar și pe la sate, prin școle înființate de boeri pe la moșiile lor.“*²⁾ Ce au făcut mai târziu fanarioții ortodoxi nu numai pentru a omóri în Români din principate conștiința națională, ci și pentru a-i înjosi la starea dobitoceilor, ca să-i ștergă de pe fața pămîntului, este cu mult mai bine cunoscut, decât să fie lipsă de a mai lungi vorba.“³⁾

Și asta nici nu se pôte alcum, căci așa aduce cu sine firea bisericilor desbinate de către Roma.

„Biserica catolică tinde, ce e drept, a uni pe toate poporile într'o singură societate religioasă universală, înse fără a le despoia de proprietățile lor naționale. Din contră fiind că biserica catolică din firea sa ținutesce a se constitui într'o societate perfectă independentă de societatea politică, ea singură este capabilă a înfrîna pornirile statelor, ce atentază la individualitatea națională a acelor popor, cari caută adăpost în sinul ei.

„Cu totul alta este firea bisericii orientale ortodoxe. Ea tinde spre separarea credincioșilor săi în tot atâtea biserici independente una de alta, și nesubordinate vre unui centru de unitate, câte state s'au format și se formează pe teritoriul ocupat de ea. În fiesce care din aceste state ea nu scie să fie decât sclava puterii politice, ale cărei interese le promovează, chiar și când acestea vin în conflict cu cele mai elementare principii de dreptate și ecuitate, și cu interesele poporilor, cari constituiesc statul.

„În Rusia biserica ortodoxă s'a degradat la un fel de instituțiune de stat și s'a pus cu totul în serviciul Țarului, pe care-l servește în rusificarea tuturor poporilor nemuscălesci. De aci provine apoi, că Românilor ortodoxi din Basarabia nu li-se permite nici măcar a se închina lui Dumneșeu în limba lor proprie, și astfel sunt espuși desnaționalizării, care trebuie să urmeze în mod necesar.

„În Sêrbia Români locuesc un ținut întreg în masse compacte, înse fiind că sunt ortodoxi, nu pot desvolta nici o viață culturală românească, de-orece biserica ortodoxă este agentul politic al statului sêrbesc, care

nu are durere de desvoltarea unei vieți culturale românești pe teritoriul său.

„Români din Macedonia, Tesalia și Epir numai prin alipirea lor de „ortodoxie“ au dispărut aprópe cu totul, pentru că Patriarcul ecumenic, care în virtutea titlului acestuia ar trebui să îmbrățișeze cu egală dragoste toate poporile, s'a folosit de atribuțiunile civile, ce i-le-a dat Sultanul, numai pentru elenisarea Românilor, cari îi erau supuși.

„Între Dunăre și Carpați biserica ortodoxă a fost totdeauna aceea, ce a fost puterea de stat. Când acesta era slavă, biserica încă a fost slavă și slavizătoare. Când puterea de stat a fost grecească, biserica încă a fost grecească și grecisătoare, și astăzi nu este românească, pentru că o dore de sôrtea poporului român, ci pentru că așa pretinde puterea de stat, în al cărei serviciu se află, și dacă mâne, în loc de un ministru român ar ședé în „sfîntul sinod“, — de ce să ne ferescă Dumneșeu, — un ministru muscălesc, ea ar fi muscălescă, căci este în firea ei a fi servitorea puterii de stat.

„În Ardeal înainte de unire bisericii orientale ortodoxe nici prin minte nu li-a trecut, să înlocuescă limba slavă cu limba poporului românesc. Înlocuirea acesta au făcut-o Magiarii calvinii. Fiind că înse puterea de stat a dorit această strămutare, biserica ortodoxă pururea credincioasă acestei puteri s'a plecat și astfel a servit și ea o singură dată, înse numai la poruncă, interesele naționale ale poporului românesc. Țr dac astăzi este constituită cu caracter național, împrejurarea acesta este de a se mulțami de o parte puterii supreme de stat, care a voit, ca ea să fie națională românească ca un contrapond la aspirațiunile exagerate ale Magiariilor, Țr de altă parte este de a se atribui ideilor naționale românești propagate prin unire, de cari nici biserica ortodoxă transilvană nu se pôte lăpêda fără a se sinucide.

„În Bucovina biserica ortodoxă a avut ocaziunea fericită și toate mijlocele materiale de a puté ocroti poporul românesc, de el cresce și civilisa așa de tare, încât el singur să fie stăpân pe acest petec de pămînt românesc. Nu a făcut-o acesta, pentru că ea a preferit a se face sclava intereselor puterii de stat, și astfel vedem cu durere, cum elementul nostru perde tot mai mult din terenul, ce l-a avut odinioară, față cu nisce venetici, și cum chiar un Bucovinean scrie: „Nemul slav se lătesce și devine aci (în Bucovina) nu numai pentru Români un pericol, ci și pentru Austria.“¹⁾

„Cu un cuvînt biserica ortodoxă orientală se identifică din firea sa totdeauna cu interesele puterii de stat chiar și atunci, când acestea sunt contrare intereselor poporilor, și pentru aceea nu i-se pôte atribui proprietatea de a fi ocrotitorea naționalității vre-unui popor.“²⁾

(Va urma.)

Corespondințe.

Gurariulul în 18 Octobre 1895.

Onorabilă Redacțiune!

Cele publicate cu privire la cauza secolastică din comuna Gurariulul în Nrii 206 și 208 a. c. ai prețuitei „Tribuna“ îmi impun datorința de a-mi spune și eu părerile mele.

¹⁾ Aron Densușan: Istoria limbii și liter. române, Iași 1885 pag. 9 și 10.

²⁾ La Cipariu, Acte și fragm. pag. 243.

¹⁾ Viața și scrierile lui Grigorie Țambac (în Analele Academiei române ser. II. t. VI. sect. II.) București 1884 pag. 67.

²⁾ Id. ibid. pag. 70.

³⁾ Cestiuni din drept și istoria bisericii românești unite. Blaș 1893 P. II. p. 311 urr.

¹⁾ Diarul „Dreptatea“ Nr. 88 din 1894.

²⁾ Cestiuni I. c. p. 250.

și a poporenilor mei; ăr on. Redacțiune în urma imparțialității, care o caracterizează, sunt sigur, nu-mi va refusa ospitalitatea, și nu, mai cu seamă, din cauză, că grele învinuirii mi-se fac acolo, deși ele cu tot dreptul se pot asemăna cu învinuirile lupului din fabulă, învinuirii, ce le făcea odinioară mielului.

Poporațiunea română gr. cat. din această comună și-a avut din timpurile vechi școala sa proprie confesională dotată de comună cu cea gr. or. Această școală și-a împlinit totdeauna misiunea sa, fiind una dintre cele mai bune școli din întreg protopopiatul gr. cat. al Sibiului. De aceea poporul gr. cat. de aci și-a iubit și-și iubesc școala sa și ține foarte mult la ea, privindu-o cu mândrie, căci numai prin ea își vede asigurată aici existența sa ca popor român gr. cat. Lipsind școala și învățatoriul între altele ne-ar lipsi și corul bisericesc, care atrage în grad foarte mare poporul la biserică, fără care el cu timpul s'ar instrăina de biserică sa, devenind indiferent, nemoral și nereligios, ori ceea ce e mai sigur, ar părăsi-o cu totul, rămânând eu în cele din urmă preot fără credincioși. ăr pentru mine, ca preot conștient de chemarea mea, este cestiune de convingere, de onoare, de datorință și chiar și de existență a susține cele încredințate mie spre îngrijire.

Deci spre a asigura viitorul parohiei mele, cred, că am avut nu numai totă dreptatea, dar și sfânta datorință, ca renunțând dela școală, să cer cel puțin ceea ce a competat până acum ei (240 fl.), pe sama bisericii. Și acesta cu atât mai mult, pentru că parochia gr. or. și-a zidit din averea comună pompăsa biserică, ce costă preste 40.000 fl., și totuși mai dispune astăzi de un capital de preste 10.000 fl. tot din averea comunei, ăr parochia gr. cat. e absolut fără nici un venit.

Nu a făcut deci bine reprezentanța comunală, nici înaltă politică nu au dovedit, cei ce au pus la cale această reprezentanță, să ne sisteze dotațiunea pentru școală, și când să începem cursul școlar, să ne încue ușa, pe cum, durere, s'a întâmplat la 1 Oct. a. c. st. n. Școala gr. cat. acum trecut de 50 ani a fost tot în o odăe din edificiul comunal ca și cea gr. or.; astăzi pe nedreptul fără nici o rebonificare comuna politică gr. or. ne-o a luat și o a dat gr. orientaliilor de școală; toate arătările și ursoriile făcute la locurile competente politice până acum încă nu au avut efect, încât chiar și astăzi suntem fără de școală în detrimentul instrucțiunii elevilor gr. cat. ăr spre a pune vîrf tuturor șicanărilor îndreptate contra mea, contra bisericii și școlii gr. cat., să umbie în ruptul capului începînd dela p. gr. or. Manta, di notar Ivan, jurații comunali până la pargariu (servitori comunali), să silască pe poporenii mei, ca să trecă în masă la confesiunea gr. or.

Vedem orașe, pe cum e spre es. Sibiul, unde trăesc mulțime de confesiuni lângă oaltă dotate de comuna politică susținîndu-și fiecare școala sa; vedem comune săsăsești, unde li-s'a asigurat și li-se asigură minorităților românesce salariul pentru școli și învățatori, trăind astfel în pace Români cu Sașii, pe când ai noștri, cum se vede, sunt mai răi ca guvernul unguresc. Și apoi dacă pentru școala gr. or. se prevăd în budget 1400 fl., pentru ce nouă gr. cat., cari numărăm preste 400 suflete în Gurartului cu 82 copii obligați de

școală, și nu 30, cum dic ei, ni-se refușă totul? Pentrucă, On. Redacțiune, frații neuniți vreți cu ori ce preț luptă desperată și totuși stérpă. Simptóme, că s'a pornit un curent nesănătos din partea gr. or., sunt între altele și scrierile despre „reunire“, monopolizarea tuturor afacerilor dela Asociațiunea transilvană. ăr când sus se procede astfel, nu pot rămâne înderept nici cei mai mici din comune.

Deci eu preotul gr. cat. nu pot fi nici într'un cas responsabil de eventualele urmări periculoase față de ambele școli din Gurartului, căci datorita, poziția și oficiul meu de preot gr. cat. mă silesc, să apăr interesele legate de chemarea mea. Dar fi-va în primul loc responsabil părintele Manta, care a înscenat agitațiunea contra școlii și bisericii mele, și împreună cu dînsul cealaltă matadori din Gurartului.

O comună ca Gurartului, care în privință materială a stat și stă destul de bine, nu se cunoșce și nu s'ar cunoșce dând școlii gr. cat. dotațiunea avută, ce-i compete după drept și dreptate, și care în cele din urmă tot va trebui să i-o dea. De altă parte va trebui să recunoșcă și p. Manta și toți ai dînsului, că nu a fost lucru cinstit nici înțelept a-mi lua cu forța ađi școala și mîne parochienii.

Repetez: dator am fost, să lucru, cum am lucrat în cauza din vorbă, și vinovați de rele urmări pot să fie numai, cei ce au dat dovedii, că vreți, să tragă dungă preste tot, ce e gr. cat. în Gurartului.

Cu totă stima

Dionisiu Aaron
paroch gr. cat.

Mulțămită publică.

Reverendissimul Domn canonic *Simion Pop Mateiu*, care totdeauna a arătat un interes special pentru prosperarea Societății noastre de lectură, și-a manifestat din nou zelul de sacrificiu pentru scopuri nobile prin donarea unei părți considerabile a bibliotecii sale private societății noastre de lectură. Valoarea donațiune constă din aproape 300 volume.

Esecutăm cu această ocaziune concludul luat în prima ședință ordinară a. c. în unanimitate și cu mare încușfățire a membrilor, exprimând și pe această cale mulțămita cea mai căldurosă marinosului donator și asigurarea, că vom ruga pe bunul Dumnezeu, ca dragostea, de care a fost călăuzit în totdeauna față de tinerul cler, și dorul înaintării lui pe calea perfecțiunii să-i fie totdeauna isvorul unui traiu senin și fericit, ăr mângăierea sufletescă, ce încunună fapta lui, să-i fie ca și un indemn piu și sfînt, ca pe cum în trecut, tot astfel și în venitor să mai pótă deprinde acte virtuose întru mărirea lui Dumnezeu.

Blaș 17 Oct. 1895.

Pentru Soc. de lectură Inoc. M. Clain:
Iacob Popa Valeriu Giurgiu
președinte. secretar.

Convocare.

On. preoți și învățatori gr. cat. din ținutul Hațegului și alți amici ai școlii prin această se convócă la adunarea generală ordinară a Reuniunii docenților gr. cat. din ținutul Hațegului, ce se va ține în Orăștie la 3 Novembre st. n. a. c.

Program:

A) Participare în corpore la serviu divin în biserică gr. cat. din loc la 9 ore a. m.
B) Ședința I cu început la 10 ore a. m.
1. Cuvînt de deschidere al presidiului. 2. Constatarea membrilor prezenți. 3. Raportul comitetului despre activitatea Reuniunii din

anul trecut. 4. Raportul cassarului despre starea cassei. 5. Raportul bibliotecarului. 6. Esmiterea alor 3 comisiuni pentru censurarea rapórtelor de mai sus. 7. Esmiterea unei comisiuni pentru conscrierea de membri noi și încassarea de taxe. 8. Cetirea disertațiunilor.

C. Prânz comun.

D. Ședința a II-a cu început la 3 ore p. m. 9. Raportul comisiunilor esmise. 10. Statorirea și votarea budgetului pe an. viitor. 11. Statorirea termenului și locului pentru adunarea generală viitoare. 12. Eventuale propuneri.

Din ședința comitetului central ținută în Hațeg la 30 Septembrie 1895.

Ioan Ianza
președinte.

N. Trimbițoni
Ștefan Țarină
notari.

Noutăți.

Escelența Sa în P. S. nostru Mitropolit Sămbătă sară a călătorit la Budapesta spre a lua parte la desbaterile din casa magnaților. Joi s'a întors Escelența Sa la reședința mitropolitană.

Profesor iubilant. M. On. D. Nicolai Popescu, profesor la gimnasiul din Blaș, în 15 a. c. a împlinit 25 ani de profesură. Din acest incident a primit număroșe gratulări din partea învățăcelilor și a stinătorilor săi. Corpul profesoral dela gimnasiu a aranjat Sămbătă sară o cină comună în onorea iubilantului, care cu diligență, pricepere și devotament esemplar lucră de un pătrar de secol pentru luminarea fiilor poporului nostru.

Concurs. Cu nrul 521—1895 oficiul protopopesc din Sibiu escrie următorul concurs: Conform decisiunii luate în ședința senatului școlastic protopopesc ținută în 5 Iulie a. c. Nro 353 p. VI se publică prin această concurs la un premiū de 40 coróne destinat pentru acel învățătoriu din protopopiatul gr. cat. al Sibiului, carele în mod demn de credință va dovedi, că a făcut cel mai mare progres în pomărit, respective va dovedi, că are cei mai mulți ultoi prinși în școala de pomărit. Terminul concursului se deșige pe 1 Iunie 1897. Concursule instruite cu documentele recerute, între altele cu adeverință dela respectivele senate școl. parochiale, până la terminul indigitat sunt de a se trimite la adresa subscrișului oficiu protopopesc. Dela oficiul protopopesc gr. cat. Sibiū, în 22 Octobrie 1895. Ioan V. Rusu protopop.

Urmările demonstrațiunilor din Agram. Insultarea și arderea stindardului magiar de cătră studenții din Agram a provocat în Magiari o indignațiune generală. Banul Croației spre a mulcomi pe Magiari a ordinar, să se facă investigație severă asupra afacerii cu stindardele. La 150 de studenți s'au insinuat, că au luat parte la demonstrațiune și la arderea stindardului. Vre-o 25 din ei au fost deținuți la poliție. Orașul Agram a proclamat pe ministrul Bánffy cetățean de onoare. Tinerimea universitară din Budapesta a înscenat ără cravale de stradă spre a demonstra în contra Croațiilor. În parlament s'au făcut interpelări în această afacere. Ea încă nu e terminată.

Alegere de deputat dietal. În 22 a. c. a fost alegerea de deputat dietal în Brașov. Sașii liberali au aclamat pe avocatul Dr. Schell. Sașii tineri s'au reținut dela alegere.

Casuri de mórte. Nicolai Marcus, paroch gr. cat. de Oradea Mare și asesor consistorial, a reposat în 19 Octobrie 1895 în anul al 54-lea al etății și al 29-lea al preoției. — Georgiu Cioban paroch gr. cat. în Brusturi din tractul protopopesc al Dêrgei a repausat în 2 Octobrie 1895 în al 45-lea al vieții și al 23-lea al preoției. — Nicolai Sasșebezi paroch în Venetia de jos din Vicariatul Făgărașului a repausat în 10 Octobrie 1895 în al 55-lea an al vieții și al 31-lea al preoției sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

Instituțiuni diverse.

(Continuare.)

Ce se ține de disciplina din timpul prezente, însemnă numai atâta, că la Români uniți din provincia mitropolitană de Alba-Iulia, bigamia este piedecă pentru ordul preoției, ¹⁾ ordul preoției înse în decretul conciliului I provincial de la 1872 nu este numărată între impedimentele dermătore de căsătorie. ²⁾ Se dispune înse în decretul conciliului provincial al doilea din 1882, că „ori de câte ori va fi să se pertracteze una cauză matrimonială, care are de obiectă impedimentul ordului sacru împreună cu obligațiunea castității, aceea cauză după ce se va fi instituită procesul înformativ pentru adunarea documentelor și motivelor necesare să se așternă de către Rssimul Archiepiscopul, sau celalalt episcop sfintului Scaun Apostolic.“ ³⁾

Eră ce se ține de Români gr. orientali din Ardeal însemnă numai atâta, că Mitropolitul Șaguna susține, că preoților văduvi nu li-se iertă a doua căsătorie; ⁴⁾ ceea ce credem, că nu însemneză, că a doua căsătorie a preoților dora ar fi invalidă, cum ar trebui să fie după praesa veche bisericească răsăritenă, ci numai că preoții căsătoriți a doua ora nu mai pot funcționa ca preoți, căci de o parte tot Șaguna ordul preoției nu-lu numără între impedimentele dermătore de căsătorie, ⁵⁾ deși în paragraful precedent s'ar păre, că-lu consideră de impediment dermătoriu, eră de altă parte preoți gr. orientali în Ardeal se căsătorescu a doua ora, și validitatea căsătoriei lor nu li-o atacă uimeni, numai nu funcționeză mai mult ca preoți.

În sinodele Românilor gr. orientali din Ardeal s'au făcut încercări de a cassa cu totul disciplina veche răsăritenă cu căsătoria a doua a preoților, și a introduce deplină pre cea protestantă, carea preoților ca și mirenilor le ierta ori câte căsătorie, fără ca prin aceea să-și perdă dreptul de a mai funcționa ca preoți. Încercările înse au rămas fără rezultat, căci le-a fost greș să se abată așa tare dela disciplina, ce e în totă biserica răsăritului.

* * *

Visitațiunea generală a mitropolitului. În condițiunea a 13-a pusă de principele calvinescu Georgiu Rákotzi Mitropolitul Simeon Ștefanu ⁶⁾ și în condițiunea a 19-a pusă de Mihailu Apafi Mitropolitul Iosifu Budai de Piskintz ⁷⁾ se vorbește de visitațiunile generali a mitropolitului prin întregă țara, că de unu lucru, ce se ține de datoria mitropolitului.

Tot în înțelesul acesta deja se amintesc datina mitropolitului de a eși în visitațiune prin țară și în introducerea la canoanele săborului mare dela 1675, unde visitațiunea mitropolitului se numește: *țarcălată*, ⁸⁾ și totu cu această numire vine înainte și în canonul alu 7-le alu acestui săbor. ⁹⁾ Cuvintul „țarcălată“ este cuvintu sa terminu juridicu, formatu dela cuvintul ungurescu: *circalás*, care vine înainte în Aprobate, ¹⁰⁾ și însemnă umblare în juru, eră *generalis circalás* însemneză visitațiune generală.

Cu ocaziunea visitațiunii acesteia mitropolitul se informa despre purtarea protopopilor, a preoților și a poporului, cum se vede din cuvintele canonului 7 dela 1675 amintitu mai susu:

„Părintele Sfintia Sa eșind în țară să țarcăluiescă pre protopopi, purtat-sau bine în deregătoria lor, și cum au trăitu, cu cuvintul lui Dumneșeu între creștini și cu lucrul despărțenilor și cu adălu țerit, ce este a bisericilor, așidere și popi, cum s'au purtat, cu biserica, cu învățatura, cu poporenii, și încă și cu casa și cu femeea sa. Așidere și pre mireni, cum finu la biserică, cum cinstescă cuvintul lui Dumneșeu și pre popi, așidere și venitul au plata popilor, unde cum se va cuveni, să se caute, și alte lucruri, ce va fi de lipsă să caute.“ ¹¹⁾

¹⁾ Conciliul provincialu primu dela 1872. Blașu 1882 pag. 89.

²⁾ Totu acolo pag. 95 și uu.

³⁾ Conciliul provincialu alu doile dela 1882. Blașu 1885 pag. 106.

⁴⁾ »Compendiu de dreptul canonic«. Sibiu 1868 pag. 69.

⁵⁾ Totu acolo pag. 76 și uu.

⁶⁾ Petru Maioru »Istoria bisericil Românilor« pag. 75.

⁷⁾ »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 65 și 67.

⁸⁾ Petru Maioru »Istoria Bisericil Românilor«. Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Cipariu pag. 145.

⁹⁾ Totu acolo pag. 146.

¹⁰⁾ »Approbatæ Constitutiones« P. III. Tit. 47 Art. 7.

¹¹⁾ Totu acolo pag. 146 și 147.

Se nasce așa dară întrebarea, că modalitatea acesta de visitațiune pre teritoriul supus mitropolitului este sau nu întemeiată în dreptul bisericii răsăritului?

Că episcopii și după dreptul bisericii răsăritului sunt datori să-și câștigate informațiune despre starea generală a bisericil de pre teritoriul lor, este unu lucru, care de sine se înțelege.

Dreptul bisericii răsăritului înse prescrie spre scopul acesta o modalitate cu totul diversă de modalitatea amintită mai susu.

După dreptul și praesa răsăritenă episcopul are să se folosească de organe anumite spre a-și câștiga informațiune despre starea bisericilor, mănăstirilor și persónelor afară de reședința episcopescă.

Organele aceste eră următorele:

După ce sinodul dela Laodicea dela 364 a cassatu instituțiunea chorepiscopilor anticil, în locul lor s'a introdusu instituțiunea visitațiilor episcopesci numiți *περιόδεύται* = *ciorcuitori*, pre cari Pidalionul li numește: *voegeri*, eră Pravila: *căletori*. ¹⁾ Oficiul periodeutului era unu oficiu de sine stătătoriu între oficiile, ce eră lângă episcopul, și cuprindea dreptul și datorița de a visita bisericile de pre la sate și a raporta episcopului.

Mai târziu a încetată instituțiunea periodeutului și fu înlocuită cu instituțiunea *esarchului*.

Instituțiunea *esarchului* s'a introdusu mai întâiu la bisericile patriarcali și mitropolitane. Elu era unu delegatu alu patriarcului sau mitropolitului. constitutu ca să viziteze în numele patriarcului sau a mitropolitului, câte o parte din patriarhatu sau provincia mitropolitană. Unu atare *esarcu* a fostu la Români și este și astăzi Mitropolitul Tergoviștei: Dreptul lui de *esarcu* se estindea preste *Ungrovlachia și plaiuri*, din care cauză se și numește: *esarchul Ungrovlachiei și alu plaiurilor*.

După norma *esarchului* dela bisericile patriarcali și mitropolitane au început și episcopii a-și constitui *esarchi* pentru diecesa lor. Oficiul *esarchilor* acestora era a visita diecesa în numele episcopului, și a se informa despre starea bisericilor și purtarea preoților, și apoi la timpul se u raporta episcopului. Ca *esarchul* să se potă legitima pre la biserică, că elu este delegatul și trimisul episcopului, i-se dă de către episcopul unu documentu numitu: *γραμμά εσαρχικόν*, pre care-lu arăta în totu locul, unde se presenta. De altă parte i-se da și o instrucțiune numitu *ἐπιτάγμα*, în care eră înșirate tote drepturile, ce i-le dă episcopul. ²⁾

Pentru visitațiunea mănăstirilor era oficiul *Sacelariului* și alu *Saceliului*, celu de tatăiu pentru cele de bărbăți, eră celu din urmă pentru cele de femei. Amendouă aceste oficii prin unele locuri s'au contopitu în oficiul *archimandritului*, care avea inspecțiunea pre la mănăstirile supuse episcopului, și în puterea dreptului acestuia de inspecțiune avea și dreptul de a le visita.

Saceliul înse era și o specie de *esarcu* alu episcopului, încatu și elu avea dreptul a visita diecesa în numele episcopului. ³⁾

Aceste sunt dispozițiunile și praesa dreptului canonic răsăritenă cu privire la modul, cum are episcopul să-și câștigate cunoștință despre starea întregii biserici din diecesa sa.

Despre visitațiunile generali ale mitropolitului, cum eră în usu în biserica românească din Ardeal pre timpurile supremației calvine, în totă Pravila nu este niciari nici o amintire. ⁴⁾

Visitațiunile aceste sunt o instituțiune curatu apusană, ⁵⁾ pre carea înse calvinii din Ardeal o au conservatu în biserica lor și după desbinare de biserica catolică, și încă i-au datu o însemnătate multu mai mare, încatu între oficiile speciali ale superintendentului au consideratu de celu dintăiu oficiul de a visita bisericile districtului se u.

Astufelu canonul 92 alu colecțiunii lui Gelei Katona cu privire la lucrul acesta cuprinde următorele:

„*Specialis episcopi officia duo sunt: visitatio nimirum dioecesium, et indictio synodorum generalium.*“

¹⁾ Veđi mai susu pag. 208 și 210.

²⁾ Formularie despre documentele aceste se află în Sintagma Grecilor V. 579, 583 și uu. și 684.

³⁾ Despre *sacelariu* și *saceliu* veđi Zishman »Die Synoden und die Episcopat-Ämter in der morgenländischen Kirche«. Viena 1867 pag. 103 și uu. și 126 și uu.

⁴⁾ Cf. Șaguna »Compendiu de dreptul canonic« în tractatul despre episcopul pag. 114 și uu.

⁵⁾ Cf. I. Auerbach »De visitationum ecclesiasticarum progressu a primis temporibus usque ad concilium Tridentinum«. Frankfurt 1872.

Éră Benkő se exprimă astūfelu:

„*Specialia vero superintendentis officia duo sunt: visitatio imirum ecclesiarum, et indictio celebratioque synodorum generalium.*“¹⁾

Combinându acum lipsa unei instituțiuni ca visitațiunile generale ale mitropoliților nostri din perioada calvină în totu dreptu și pracsă veche a bisericii răsăritului, cu asemănarea între visitațiunile aceste și între visitațiunile prescrise de dreptul calvin transilvanu, cu destulă probabilitate putem deduce, că și instituțiunea visitațiunilor acestora este una din instituțiunile, pentru biserica noastră le datoresce influinței calvine.

Suntă, ce e dreptu, visitațiunile aceste o instituțiune bună și dostoare. Noi inse nu acesta voimă a o constata, ci numai originea loră calvină în biserica noastră.

Pre timpul Mitropolitului Sava Brancovici așa se vede, că botea românească din țară încă nu era destulă de dedată cu ele, eși la totu casul calvinii încă mai înainte cercaseră a-le introduce în biserica românească. În credința acesta ne întăresce împrejurarea, că canonul 7 alu săborului mare dela 1675 amintitu mai susu a trebuit să specifică cu de a mēnuntulū tōte lucrurile cele, cari aveau să formeze obiectul alu visitațiunii generale a mitropolitului. Dacă obștea românească ar fi fostu tare de multu dată cu visitațiunile aceste, atunci mai că o atare specificare ar fi avutū nici unū înțelesu, și ar fi fostu chiaru și superfluă.

* * *

Calvinirea sfintei Liturgii. Dogmatica calvină nu cunoșce sacrificiul liturgicu, prin care după credința bisericii răsăritului se aduce lui Dumnezeu jertfă necrutată însuși Fiul sēu sub forma pāni și a vinului. Și calvinii aū și cassatū s. Liturgie din titulū lorū.

Puteau ei ore să o admită în biserica românească, asupra căreia ei aveau putere așa mare?

Noi credemū, că nu!

De odată erau inse calvinii convinși, că nu o potă cassa în biserica românească fiindū o parte prea esențială în totu cultul public alu bisericii românești.

Ce aū făcutū dar?

Aū ignorat-o de o cam dată cu totulū, și săborului mare nu aū permisū să se ocupe cu ea, fiindū-că credeau, că pre calea acesta pre încetulū va eși cu totulū din usu.

În politica acesta viclenă a calvinilor vedemū noi causa, de în canoanele celor două săbore mari dela 1675, cândū influința calvină asupra bisericii românești era mai puternică, nici cea mai mică dispoziție cu privire la s. Liturgie nu se cuprinde, cu tōte că în biserica românească totu deauna s. Liturgie a fostu centrulū cultului dumnezeescū.

Tăcerea canoanelor acestora despre s. Liturgie este cu atâtū mai bătătoare la ochi, cu câtū pre la 1627, cândū influința calvină

¹⁾ Josephus Benkő »Transilvania« t. II pag. 179.

asupra bisericii românești nu era așa puternică, în tocmelele mitropolitului Dositei se află mai multe dispoziții cu privire la s. Liturgie. Așa de pildă tocmela a 6-a prescrie, că *fie-care preotū să scie servi s. Liturgie*; tocmela a 10-a, că *fie-care preotū să aibă diacū, cu care să slugescă*; tocmela a 24-a, care prescrie, că *fie-care preotū să servescă s. Liturgie cu 7 prescuri, și să nu servescă s. Liturgie pentru nimeni, până nu va plăti.*²⁾

Asemene îndată după încetarea influinței calvine în sinóiele ținute cu ocasiunea primirii s. Uniri și mai târziu s'aū făcutu mai multe canoane, cari cuprindū dispoziții cu privire la s. Liturgie. Așa de pildă sinodulū dela 1700 în canonulū 15 *demândă credincioșilorū ascultarea s. Liturgii în Dumineci și serbători*, în canonulū 16 *opresce pre preoți bigamă a servi s. Liturgie*; în canonulū 25 se demandă sub grea pedepsă să se *țină curate tōte paramentele de lipsă la s. Liturgie, ca de pildă ornatele sacre, potirele ș. a.* Totu asemene sinodulū dela 1725 ținutū sub episcopulū Pataki în canonulū 6 demandă, că *în Dumineci și serbători mari pre la tōte bisericile preoți să facă s. Liturgie*, érá în canonulū 4 se spune, că *prin curi cuvinte se întâmplă la s. Liturgie prefacerea substanței pānei și a vinului în substanța trupului și a sângelui Domnului nostru Isus Christos.*³⁾

Calvinii inse chiaru prin aceea, că aū silitū pre săborele mari dela 1675 să ignoreze cu totulū s. Liturgie, aū voitū să o abroge pre încetulū în biserica românească din Ardélū.

S'ar puté obiectiona, că în canonulū 2 alu sinodului alu doile dela 1675 se prescriu dīlele, în cari trebuie să se facă „*slușbă*“ în bisericii, și așa pōte că sub „*slușba*“ acesta se înțelege s. Liturgie.

Nu trebuie să uitămū inse, că în limba poporului sub cuvintulū „*slușbă*“ nu se înțelege numai s. Liturgie, ci ori ce funcțiune sacră indeplinită de preotū. Érá cumcă în canonulū acesta nu se înțelege s. Liturgie, ci cultulū dumnezeescū așa cum ilū indeplinescū calvinii, și care constă întâiū și mai întâiū din învățatură saū predică, se vede din motivulū, ce-lū aduce canonulū, pentru ca „*slușba dumnezeescă*“ să se facă în bisericii câtū mai desū. Și motivulū acesta nu este, ca prin „*slușba dumnezeescă*“ să aducemū lui Dumnezeu jertfă câtū mai desū, ci că să nu se lipsescă „*biserica de cuvintulū sfinției Sale*“, care este unū modū de grăire curatū calvinescū, încatū la calvinii predica este centrulū, alfa și omega în cultulū dumnezeescū.

În urma ignorării sfintei Liturgii de către calvinii, vorū fi fostū unii preoți, cari nu o vorū mai fi celebratū, ca mai ușorū să se insinue în grația calvină, érá alții din neglijință, bine sciindū, că pentru aceea nu vorū fi pedepsiți. Massa clerului și a poporului inse și mai departe s'a legatū de s. Liturgie și așa o aū mântuitū de perire în biserica românească.

(Va urma.)

²⁾ Petru Maiorū »Istoria bisericii Romānilorū«. Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Cipariū pag. 151 și 153.

³⁾ Veđi canoanele sinodului dela 1700 la Petru Maiorū »Istoria bisericii Romānilorū« 158 și uu., érá ale celui dela 1725 totū acolo 378 și uu.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Nóptea trecu fără de vre un incident, și în zorii de di mica cavalcadă își urmăreala mai departe.

Di de di pētrundeaū tot mai afund în pustie, și în fie care di nu vedeaū decât aceea-și panoramă: acela-și nēsip fin galbin și mōle, în care se cufundaū copitele cailor, acelea-și stnci gōle și arse, și din când în când se mai ivia câte o grupă de arbori, la rădęcina cărora șerpuia câte un mic păruaș. Câte un urlet depărtat de leū ori câte o antilopă mai schimbaū din când în când această panoramă monotōnă.

Așa trecură vre-o șapte dīle. Jocerau comunicase lui Eugen și lui Sven conversația, ce o avuse cu Arabul, și fie care făcea fel de fel de combinații. Fie care din ei se întreba în internul sēu, că ore cum se va fi simțind Blanca între astfel de împrejurări? și că ore mai trăesce ea ori a murit de

mult? Nici unul inse, cu tōte că aveau acela-și gând, nici unul nu da pe față, ceea ce-l preocupa.

Și cu cât treceaū mai multe dīle, cu atât Arabul era mai neliniștit. Tot mereu galopa înaintea cetei, se suia cu grije pe cea dintăiū movilă ori pe cel dintăiū deluț, ce întlnia în cale, și privia scrutător înainte.

Într'o di chiar se apropiaū de locul, în care se hotărșiseră, să poposescă preste nópte, când Arabul porni ca de obiceiū, să privescă înspre oasă. De odată îl vedu Sven, că se pogoră de pe cal, se trage pe mâni spre virful unui deluț și privește înainte. Iute apoi se trage înapoi, se sue pe cal și călăresce spre ei. Ajuns aci porunci tuturor, să fie în liniște, și porni în drēpta dela direcția, ce o urmaseră până acum. Jocerau dori, să scie, ce a causat această schimbare, dar Arabul nu era dispus spre vorbă. El ceru numai, ca toți să fie gata de luptă la cel dintăiū signal. Pe o muche de dēi se opriră. Apoi cercetă Arabul éráși împreju-

rimea. De astădată Sven nu se putu răbda, să nu-l urmeze. Ajunși pe virful delului, cu tōte că sōrele apunea, putură vedé totuși bine, că colo departe, în cătrău voiaū să călătorească ei, se ivesc multe puncte albe, și figuri negre umblă încōce și încolo.

„Ce sunt acele?“ întrebă Sven.

„Acele sunt corturile triburilor Onred el Wahrān. Șeicul le-a postat în față cu repausul șoimului, ca să-l fie la îndemână la cas, când ar fi atacat.“

„Șeicul nu e prost,“ adause Sven. „El scie, că o cetățană francesă nu pōte fi răpită numai așa dela casa părinților. Dar acum ce facem?“

„Noi? Vom poposi aci, până va apune sōrele cum se cade, apoi până cătră međul noptii vom călări în direcția apucată, după aceea ne întōrcem éráși spre stīnga lăsând tribul, să tăbērēscă liniștit la locul sēu. Sper în acest chip, că preste două dīle vom fi față în față cu șeicul.“

(Va urma.)

Despre duel.

(Fine).

Pe scurt și foarte limpede pune Leo XIII în scrisoarea sa din 22 Septembrie 1891 îndreptată către episcopatul german și către cel austro-ungar firea nemorală a duelului înaintea ochilor credincioșilor. În scrisoarea aceea dăce Sfinția Sa între altele:

„În chip îndoit oprește legea dumnezească aceea, ca omul săucidă ori să rănescă pe altul pe cale privată, de cumva nu-l silește la acesta apărarea proprie. Atât rațiunea naturală cât și scrierile compuse din însuflare dumnezească vestesc legea acesta dumnezească. Dar toți, cei ce provoacă pe ore cine la duel privat, ori cei ce primesc provocarea, îndreptă fără de lipsă intenția și încordarea puterilor sale spre aceea, ca să ia contrariul viața, ori cel puțin să-l rănescă. Inse legea dumnezească cea îndoită mai interzice fiesce căruia și aceea, ca el să desprețuască cu îndrăznelă orbă viața sa proprie și să o espună unei primejdii mari și învederate, fără ca să-l îndemne la acesta datorința ori un serviciu caritativ generos. Îndrăznelă acesta orbă inse, care nu pune preț pe viața proprie, se cuprinde în chip desevarșit în esența duelului. Nu pôte deci nimeni să nu scie și să se îndoască despre aceea, că cei ce comit un duel privat, aceia se peteză cu o crimă îndoită, cu atacul asupra vieții altuia și cu primejduirea vieții proprii. În sfârșit abia există un esces mai stricicios, care să stea mai departe de disciplina unei vieți morale și să întorcă pe dos adevărata ordine civilă, ca dacă civilor statului li-s'ar concede libertatea, ca el să apere cu mâna sa proprie în chip violent dreptul său și să răsbune vătămarea presupusă a onorii sale.

„De aceea biserica, păzitoare și scutitoare atât a adevărului cât și a dreptului și a moralității, cari tôte împreună condiționează pacea și ordinea civilă, totdeauna a osndit în chipul cel mai hotărît și a cercat cu pedepse grele a infrîna pe aceia, cari au contras vina duelului. — De pie memorie Piu IX în epistola Apostolică „Apostolicae Sedis“, carea a edat-o spre a restrînge cenzurile bisericesci, a declarat în timpul cel mai nou limpede, că nu numai înși și duelanții, dar și secundanții, martorii și ajutătorii lor incurg pedepse bisericesci. — Înțelepciunea acelor

legi e cu atât mai învederată, cu cât sunt mai neîntemeiate argumentele acelea, cu cari vor să apere și să escuse obiceiul detestabil de a duela. Căci numai pe un nepriceput pôte să înșele ceea ce se dăce de comun, că adevăra duelurile acelea după firea sa sunt potrivite spre a spăla pata, cu care a mârjit unul pe altul prin vătămarea de onore ori prin insultă. Chiar și dacă din duel iese ca învingătoriu acela, care din cauza vătămării suferite a provocat la duel, totuși judecata ori căru om cuminte trebuie să sune așa, că rezultatul acela dovedește, care din cei doi are mai multă istețime în mauuarea armelor, ér nici de cum, care dintr'înșii întrece pe celalalt cu valoarea morală. Dar ce vom dăce în cazul, când în luptă cade chiar cel vătămât? Cine va dăce atunci, că salvarea acesta a onorii nu e nesocotită și de totulul tot nerațională?

„Inse noi firesce că așa credem, că puțini sunt aceia, cari se hotăresc la fapta aceea duși de o părere greșită. Pofta de răsbunare e aceea, ce împintenă pe un bărbat în sumeția și amărăciunea lui la aceea, ca să facă pe celalalt, să plătescă vătămarea cu sânge. Cel ce ar voi să-și infrîne sumeția și să asculte de Dumnezeu, când el poruncește ómenilor, să se iubească unul pe altul cu iubire frătească, și interzice rânirea ori căru om, când el osîndește răsbunarea privată în chipul cel mai sever și-și rezervă și-și dreptul de a pedepsi: acela ușor s'ar desbrăca de obiceiul cel detestabil al duelării.

„Inse și pentru aceia, cari primesc provocarea la duel, nu e o scusă dréptă temerea, că ei din cauza refuzării duelului vor fi priviți de lași. Căci dacă ar trebui să măsurăm datorințele omului după vederile false, cari stăpănesc, și nu după norma vecinică a dreptului și dreptății, atunci nu ar mai fi nici o deosebire adevărată și esențială între fapte moralmente bune și între fapte criminale. Chiar și între păgâni au găsit și au învățat bărbații cei înțelepți, că bărbatul viteaz și statornic are să desprețuască judecățile false ale mulțimii. Ci dréptă și sfință e mai virtos temerea aceea, carea reține pe om dela ucidere nedréptă și-l face îngrijat de mântuirea sa proprie și de mântuirea fraților săi. Ba încă și mai mult, cel ce desprețuiesce prejudețele nebune ale mulțimii, cel ce mai bucuos rabdă ocară, decât să se facă

în vre-o privință necredincios datorinței sale, acela manifesteză o bărbăție mult mai mare și mai măreță, decât acela, care prinde armele, îndată ce l-a vătămât ore cine. Și dacă vom să ne formăm o judecată corectă, vom afla, că numai acela este omul, în care străluce adevărată vitejie și bărbăție, carea cu drept cuvînt se numește virtute și e însoțită de adevărată onore, érá nu de onore împrumutată și falsificată. Căci virtutea se întemeiază pe binele rațional; ori ce virtute, carea nu o apróbă judecata lui Dumnezeu, e ne bună.“

După Aug. Lehmkühl S. I.

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoihul cel mic ediț. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcăit de pânză cu 95 cr. v. a. Legat împreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriu, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Euchologiu

edițiunea a doua, revădută după originalul grecesc și îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariu frumos în **negru** și **roșu**. — Prețul nelegat fl. 2.80, érá legat în piele tare fl. 3.80.

Rectificare.

În articolul „Exempla trahunt“ din nrul trecut s'au străcurat două erori, cari schimbă forțe înțelesul. Și anume la pag. 335 are să se cetască: „Deodată intră Axente Sever, care după ce a schimbat vre-o câteva cuvinte cu Șaguna, s'a depărtat. Atunci Șaguna s'a întors spre ofițeri și a dăce: „Der war auch ein Rauber im Jahre 1848.“ Érá mai la vale în loc de 1895 are să se cetască 1858.

Editor și redactor răspundător:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosebire stimă cuteză a încunoscința pre Veneratulă Cleră greco-catolică, că precum și până acum iaă asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelor, în ce privesc lucrul de măsură și de sculptură, de colorare respective de marmorisare și de prevedere cu icóne sante, împreună cu așezarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesouă ou plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigat recunoscere deosebită, și tôte mă îndreptătesc la sperarea, că Veneratulă Cleră mă va împărtăși ocazionalmente de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să merită renumele cel bun, care mi-l'am câștigat până acum.

Prin tarifulă de zone dispărându depărtările, prin acesta capacitatea de concurență mi-s'a mărită.

Rugându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariu 1892

cu deosebire stimă

Carol Müller,

auritor și fabric. de recuis. bisericesci.

(7) 37—?